

 Почитуван заменик-министре, на крајот на годината се сумираат постигнатите резултати. Имавте можност, со оглед на функцијата на која се наоѓате, да ја следите економската состојба во државава. Какво би било Вашето резиме во однос на најавуваните финансиски бумови од странски инвестиции? Како и со факти би ги контрирале на опозиционата констатација дека практично реализираното е премалку?

АНДОНОВСКИ: По остварените параметри на развој, 2005 година ќе биде подобра од претходната, а во некои сектори и подобра од преостанатите со макроекономската политика за годината. Движењата во реалниот сектор на стопанството се објективен показател за тоа дека економијата се консолидира по минатогодишниот пад и го динамизира темпото на својот пораст. Оваа оценка ја базирам на остварените и објавени параметри за економскиот развој во периодот јануари-септември 2005 година. Кумулативниот пораст на индустриското производство за десетте месеци од 2005 година изнесува 7,6 проценти. Со пораст од 8,3 проценти во периодот јануари-октомври 2005 година, споредено со истиот период минатата година, преработувачката индустрија е носител на порас-

ОДЛУКАТА НА Б

■ Разговорот го водеше:
Рената МАТЕСКА

тот на вкупното индустриско производство. Во преработувачката индустрија убедливо највисок пораст за истиот период остварија: производството на основни метали (41,5%); рециклажата (39,5%); производството на метални производи во металопреработувачка фаза, освен машини (24%); производството на производи од други неметални минерали (17,7%) и производството на деривати на нафта (15,7%). Кумулативниот пораст на цените на мало за изминатите еднае-

сет месеци, во однос на истиот период минатата година, изнесува 2 проценти. Споредено на месечно ниво, ноември 2005 со ноември 2004 година, порастот изнесува 2,1 отсто. Трошоците на живот во изминатите еднаесет месеци бележат пораст од 0,4 проценти споредено со истиот период 2004 година. Гледано по групи производи највисок пораст има групата тутун и пијалаци (5,5%) сообраќајни средства и услуги (3,7%) и облека и обувки (2,1%). Извозот за периодот јануари-октомври бележи пораст од 26 проценти, а увозот за 15,2 проценти. Степенот на покриеност на увозот со извоз е зголемен за 5,2 отсто и изнесува 63,6 проценти. Трговскиот дефицит на годишна основа е блиску до нивото за истиот период од 2004 година. Мерките на трговската политика на Република Македонија во 2005 година позитивно се ефектуираа врз движењето на извозот.

Меѓутоа, значајно влијание врз остварениот трговски дефицит имаат, пред сè, порастот на цената на суровата нафта на светскиот пазар и зголемениот увоз на електрична енергија. Тие влијанија не се мали. Така, увозот на електрична енергија за истиот период во однос на периодот од 2004 година е зголемен за 79,1 проценти т.е. 29 милиони американски долари, а увозот на нафта и масла добиени од битуменозни минерали, суровини е зголемен за 72,7 проценти т.е. 137,4 милиони американски долари за приближно исто количество. Само по овие два основа увозот е зголемен за 166,4 милиони американски долари, што влијае врз нивото на трговскиот дефицит. Обемот на остварени странски инвестиции заклучно со септември не е спектакуларен. Точно е дека во 2005 година интензивно се работеше на промоцијата на Македонија како дестинација за ин-

Досега сите влади ветуваа економски просперитет, но никако да видиме нешто конкретно од создавањето бизнис оаза во Македонија. Како економски ќе ја заокружине 2005 година, ќе видиме од разговорот со заменик-министерот за економија.

ДОПОЛНИТЕЛЕН ВРЗ ИНВЕСТИЦИО

РИСЕЛ ЌЕ БИДЕ

вестиции, но и на спроведување на реформи кои ја подобруваат бизнис климата. Точно е дека има солиден број најавени иницијативи за инвестирање. Ние транспарентно информираме за нив. Кај големите инвеститори чија еднократна инвестиција е висока, подготовките за конкретен влез се и подолготрајни. Да бидеме трпеливи. Одлуките на Брисел во врска со добивањето на статусот земја кандидат за членство - ќе биде дополнителен фактор кој ќе влијае врз инвестиционата и бизнис климата во земјата.

 Во моментот во "жижа" е приватизацијата на националното богатство - Електростопанство на Македонија. Зошто се тактизираше со датумот на распишување тендер? Што ќе се добие со оваа продажба, односно каде Владата планира да ги насочи средствата кои ќе ги добие? Предвидувате ли механизми за контрола на електричната енергија по приватизацијата, за да не ни се случат ценовни шокови како со Телеком?

АНДОНОВСКИ: Приватизацијата на ЕСМ се спроведува како процес кој експертски е менаџиран од домашни и од странски експерти и финансиски организации (Мајнел банк - Австрија и ЕБРД). Процесот почна како процес на реструктурирање на ЕСМ во 2004 година, кој е комплетиран во септември 2005 година. Настојувајќи да се оствари целта за либерализација на пазарот на електрична енергија, реструктурирањето резултираше во вертикално интегриран ЕСМ систем, кој е законски трансформиран во три претпријатија, а тоа се: Македонскиот преносен систем оператор (МЕПСО), кој останува во државна сопственост и контрола. МЕПСО како компанија ќе биде одговорна за преносот на електричната енергија, за раководењето со високонапонската преносна мрежа, за работењето на централниот диспечерски систем, со примена на пазарни операции, обезбедувањето електрична енергија за го-

лемите потрошувачи и обезбедувањето услуги во оваа област. Електроцентрали на Македонија (ЕЛЕМ) е компанија која ќе биде одговорна за производството на електрична енергија. Дистрибуцијата и снабдувањето со електрична енергија е предмет на работа на третата компанија - ЕСМ, која е во процес на приватизација. Познато е дека меѓународниот тендер е објавен, и е во тек претквалификационата фаза. Тендерската процедура би требало да заврши во март 2006 година. Паралелно со овие активности, но преку посебен тендер ќе биде отворен процесот на приватизација на ТЕЦ "Неготино", со барање на стратешки

инвеститор, кој ќе инвестира во субституцијата на погонот на мазут, на гас или јаглен. Значи, процесот на реструктурирање и приватизација на ЕСМ се води со крајна одговорност, со јасно дефинирани цели и развојна стратегија, која е усогласена и со обврските кои Република Македонија ги презеде во создавањето единствен пазар на електрична енергија на Југоисточна Европа. Денес цените на електричната енергија се формираат од страна на независно регулаторно тело - Регулаторната комисија, што не е случај со Телеком. Методологијата и тарифниот систем кои ги применува Регулаторната комисија ќе бидат сообразени со новата реструктурирана позиција на трите компании кои произлегоа од ЕСМ, либерализацијата на пазарот на електрична енергија и активностите за формирање единствен пазар на електрична енергија во регионот на ЈИЕ.

ФАКТОР КОЈ ЌЕ ВЛИЈАЕ НАТА И БИЗНИС КЛИМАТА

Ценовни шокови од причини заради приватизацијата на ЕСМ-дистрибуција, како компанија за дистрибуција, не би требало да се очекуваат. Но, може да се очекуваат промени поврзани со влијанието од зголемениот увоз на електрична енергија, со цел да се обезбеди сигурна и квалитетна снабденост на потрошувачите, во зголемување на ефикасноста на наплатата на потрошената енергија и постепена примена на регионалните и европските параметри на тарифните системи, како еден од предусловите за вклучување во единствениот регионален пазар на електрична енергија и подоцна европскиот.

☀ Меѓународните институции сугерираат дека во државава се соочуваме со висока стапка на корупција и сива економија, кои ни го јадат стопанството...

АНДОНОВСКИ: Ефикасното справување со корупцијата е прашање кое е тесно поврзано со реформските процеси, кои сега се спроведуваат во повеќе области, како што се, судството, администрацијата, евиденцијата на недвижностите - Катастар, новиот Закон за царини, кој ќе се применува од 1 јануари 2006 година. Покрај новата уставна и законодавна рамка, овие реформи вклучуваат и зголемување на капацитетите за справување со корупцијата, како што се, примена на информатичка опрема и технологии и примена на стандардизирани процедури. Зголемувањето на транспарентноста во повеќе сегменти на правниот и на економскиот систем го стеснува процесот за корупција, бидејќи се зголемува ефикасноста на средствата и

на алатките за таа брзо да се детектира и санкционира. Процесот на справување со корупцијата не е еднонасочен, тој бара средства и опрема, но бара и програмирано опфаќање на сè поголем број постапки и процедури, во стандардизирани и транспарентни системи.

☀ Постои теза според која во државата не би се случувале пирамидални афери од типот на ТАТ, Алмако банка, Радо банка и слично, доколку би имале валутен борд, кој би ги контролирал финансиските текови. Бугарија доживеа економски подем со формирањето ваква институција. Како од стручен аспект Вие гледате на ова?

АНДОНОВСКИ: Република Македонија има тенд-бај развоен аранжман со ММФ, цврста независна позиција на Народна банка на РМ, редовно го сервисира својот надворешен долг и стабилна монетарна и девизна политика. Според мене, во овој период успешно се креираат и се менаџираат монетарната и кредитната политика на земјата. Состојбите кои доведоа до воведување валутен борд во некои земји во транзиција беа сосема различни, а причините за економскиот подем лежат, пред сè, во спроведените економски реформи и поддршката на тие реформи од претпристапните - структурните и кохезионите фондови на ЕУ. Според тоа, предлозите и споредбите кои се присутни во јавноста за идејата за воведување валутен борд не се базираат на реална и одржана аргументација, и како такви се неприфатливи.

☀ Светска банка ни порача дека ако Македонија не се промени, сиромашноста нема да се намалува туку напротив, а ни укажаа дека имаме 22 процента сиромашно население. Како да се лекуваат метастазите на оваа долготрајна болест?

АНДОНОВСКИ: Преку динамизирање на економскиот развој. Со зголемен прилив на инвестиции и пораст на вработеноста, но и со спроведувањето на почнатите реформи во клучните стопански сектори и реализирање на обврските кои се содржани во Аналитичкиот извештај на Европската комисија, добиен со позитивното Мислење по нашата апликација за членство во ЕУ. Нашиот кандидатски статус ќе ги зголеми можностите за користење на поголема поддршка на ЕУ, преку системот на Инструментите за претпристапна помош (ИПА).

☀ Прашањето за гасоводот е проблем кој го отвори Министерството за економија. Која ќе биде разврската?

АНДОНОВСКИ: Комплексот прашања во врска со сопственоста и управувањето на гасоводот мораа да бидат отворени со цел да се создадат основи за нивно правно и статусно регулирање. Одолговлекувањето на овој процес се јави како бариера во натамошниот развој на енергетската инфраструктура и капацитети, интересот за странски инвестиции во овој сектор, како и во дефинирањето на една подолгорочна политика на стабилен развој на енергетскиот комплекс. Разврската ќе биде дефинитивно на страната на создавањето основа за остварувањето на овие цели.

☀ Спорот со ОКТА околу монополскиот статус на компанијата сè уште се брнува...

АНДОНОВСКИ: Прашањето на демонополизацијата на пазарот во значајни стопански сектори е обврска која Република Македонија ја презеде со ССА. Покрај тоа, постои цврста определба на Владата за обезбедување здрава пазарна конкуренција во сите области, каде монополската позиција на компаниите негативно влијае врз бизнис климата и странските инвестиции. Од тој аспект, спорот со ОКТА не е исклучок туку сегмент на политиката на создавање услови за постоење здрава конкуренција, која ќе се спроведува не само тековно туку и во наредниот период. Тоа ќе создаде и спорови и постапки за арбитража и непазарни реакции, затоа што во интерес на компаниите кои имаат монополска позиција, е истата да ја задржат што подолго. Подготвени сме да се соочиме со тоа, бидејќи процесот на демонополизација е почнат и од него нема да се отстапува.

 Минатата година се соочивме со алармантен пад на индустриското производство. Има ли нов начин тоа да не се повтори?

АНДОНОВСКИ: Нови начини не постојат. Единствениот познат начин во теоријата и во практиката е да се спроведат реформи кои ќе ја унапредат бизнис климата, кои на успешните менаџери ќе им овозможат услови за стабилен развој на бизнисот. Индустриското производство во државата е засновано врз сопственички трансформиран приватен капитал и државата со реформите во судството, работното законодавство, стечајот и катастарот создава услови за сигурност, ефикасност и рационалност на вложениот капитал во бизнисот. Со програмските мерки за поддршка на малите и на средните претпријатија, кои доминираат во структурата на индустријата, се создаваат и економски услови и амбиент тие успешно да работат. Сè друго зависи од успешниот менаџмент на секоја компанија.

 За жал, во државата има многу фирми кои се соочуваат со финансиски проблеми. Како ќе ја коментирате неконкурентноста на македонските компании, сега сме на 85 место во светот во поглед на конкурентноста?

АНДОНОВСКИ: Прашањето за финансиските проблеми во компаниите е комплексно. Прашањето на мерките на економската политика кои се преземаат за да се создадат услови за надминување на финансиските проблеми поради тоа се насочени кон повеќе сектори, кои се идентификувани како жаришта кои ги создаваат проблемите кај компаниите. Да наведам некои од нив. Со посебни аранжмани со Светска банка во изминатиот период беа спроведени ФЕСАЛ аранжманите, со кои се поддржа реструктурирањето, сопственичко и производно на компаниите - големи загубари, кои беа едни од жариштата на верижното финансиски негативно влијание врз ликвидноста на стопанскиот сектор. Долгите стечајни постапки, исто така, се еден од факторите на финансиските проблеми. Во 2006 година тоа ќе биде променето. Реформите во судството, исто така, ќе ја зголемат ефикасноста во постапките во целина, и во тој контекст на стопанските спорови. Со Законот за трговска арбитража, кој треба да се донесе наскоро, исто така, ќе се создадат услови за вонсудски арбитражни постапки, со кои ќе се олеснат стопанските спорови. Со повеќе кредитни линии наменети за мали и за средни претпријатија, исто така, се настојува да се поддржи консолидацијата на финансиското работење на компаниите. Со новиот аранж-

ман на Светска банка за подобрување на бизнис опкружувањето (БЕРИС), кој е склучен оваа година, во наредните три години сериозно ќе се имплементираат повеќе подобрувања на бизнис климата, а со тоа и на условите за финансиско работење на бизнис заедницата. Финансиските проблеми во компаниите нема да исчезнат и со имплементацијата на сите мерки со кои државата создава амбиент за стабилно финансиско работење. Паралелно со нив, приватните компании мора да посветат многу повеќе внимание врз финансискиот менаџмент со едуцирање или вработување на професионален стручен кадар. Тоа е професија која во пазарните економии е високо вреднувана и неа не ја вршат сопствениците на компанијата. Едновременно сè повеќе треба да станува јасно сознанието на секој приватен претприемач дека финансискиот менаџмент не е наука како да се избегне плаќањето на даноците. Напротив, тоа се знаења и способност како да се менаџира расположливиот капитал за подмирувањето на обврските на компанијата и за вложувања во нејзиниот развој. Конкурентноста на нашите компании треба да би-

де динамичен процес, кој државата го поддржува низ унапредување на општите услови за работење. Промените на глобалниот пазар се многу динамични, конкуренцијата сè поголема, поради тоа на процесот на зајакнување на конкурентноста на македонските компании треба постојано да се работи во еден вид јавно-приватно партнерство. На овој план би сакал да истакнам дека свој придонес даваат и активностите на Националниот совет за конкурентност. Државата обезбеди широка мрежа на договори за слободна трговија и имплементација на ССА со ЕУ. Тие создаваат услови за бесцарински извоз на големото подрачје на европскиот континент - како огромен и високоразвиен отворен пазар. Преференцијалниот извоз е значаен услов за подобра конкурентна позиција на странските пазари. Но, зголемувањето на конкурентноста, исто така, треба да биде и една од главните цели на бизнис плановите на секоја компанија. И тука има голем простор за постојани ангажирања. Компаниите, морам да истакнам, прават големи деловни активности на овој план. И тие ќе бидат континуирано поддржани.